

MEMÒRIA DE L'EXCAVACIÓ REALITZADA AL TEMPLE ROMÀ DE VIC. SEGONA QUINZENA DE JUNY DE L'ANY 1982¹

M. DOLORS MOLAS I FONT
IMMA OLLICH I CASTANYER
Universitat de Barcelona

Report of the excavation undertaken in the Roman temple of Vic. Second half of June 1982

La primera campanya d'excavacions realitzada a l'interior del temple romà de Vic va aportar significatives dades estratigràfiques que complementaven els estudis estilístics realitzats fins aquell moment. Aquestes dades van permetre identificar un nivell d'ocupació de l'indret anterior a la construcció d'aquest edifici que datava del moment del canvi d'era. Per altra banda, aquesta intervenció també va demostrar que en cap cas el pou-cisterna excavat a l'interior del podi formava part del temple original.

Paraules clau: arqueologia, excavació, pòdium, estratigrafia, materials arqueològics.

The first excavation campaign undertaken in the interior of the Roman temple of Vic provided important stratigraphic data that complemented the studies already completed. This data enabled the identification of a level of occupation on the spot prior to the construction of this building that dated from the time when the period changed. Additionally, this intervention also showed that in no way did the well-deposit excavated inside the podium form part of the original temple.

Keywords: archaeology, excavation, podium, stratigraphy, archaeological materials.

Plantejament i objectius dels treballs

Les excavacions realitzades al temple romà de Vic es van emmarcar dins el programa de recerques arqueològiques de la ciutat, dirigit per les doctores M. Dolors Molas i Font i Immaculada Ollich i Castanyer, amb el suport del Servei d'Arqueologia del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. En aquell moment, la necessitat d'una investigació seriosa en el pla arqueològic d'un dels tres únics temples romans d'època imperial coneguts a Catalunya i el millor conservat, va motivar a iniciar els treballs. A més, aquest motiu es veia doblement impulsat pel fet que se celebrava el centenari de la seva descoberta.

El relatiu bon estat de conservació en què ens ha arribat el temple és degut al fet que l'edifici quedà englobat dins les posteriors construccions que l'absorbiren. Sabem del cert que en el segle XII els seus murs passaren a definir l'àmbit

1. El resum dels resultats d'aquesta intervenció ha estat realitzat per Anna Gutiérrez Garcia-Moreno, amb el vistiplau de les directores de l'excavació, M. Dolors Molas i Font i Immaculada Ollich i Castanyer, a partir de la memòria inèdita dipositada a la Direcció General de Patrimoni del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

del pati interior del palau dels Montcada, convertit en el segle XV en palau del veguer i cap a finals del segle XIX, en presó de la ciutat.

En principi, el projecte del 1982 consistia a realitzar excavacions a l'interior i a l'exterior de l'edifici, però la labor de restauració que des del mes de maig es portava a terme a la teulada del temple va impedir treballar a fora, a causa del perill que hi havia per la possible caiguda de teules, bigues, etc. En un primer moment es va pensar que seria possible efectuar una segona campanya a finals d'estiu, però això es veié impossible ja al mes de setembre les obres encara no havien estat enllestides. Atesa la situació, el programa d'excavacions es va centrar a l'interior del pòdium.

L'objectiu dels treballs es fonamentava en tres punts bàsics:

- Cercar unes dades estratigràfiques que permetessin datar el moment de la construcció de l'edifici de forma més precisa que basant-se únicament en els elements de tipus estilístic.²
- Saber quin fou el moment inicial de l'ocupació de la zona del temple i, en un marc més ampli, conèixer el període de formació que es va desenvolupar allí en època romana.³
- Trobar els elements suficients per saber a quina època pertany el brocal que, acabat en volta, cobria el pou-cistema que hi ha al bell mig del pòdium.

El problema que de bon principi presentava l'excavació d'aquesta zona, però, era que a finals del segle XIX, en descobrir-se que l'antiga presó de Vic amagava un edifici clàssic, el sòl es va rebaixar de tal manera que a la part posterior s'arribà fins a la roca natural i bona part dels fonaments quedaren al descobert.⁴ Tot i així, gràcies al fet que el temple fou construït al capdamunt de la petita elevació que hi ha a l'angle format pels rius Gurri i Méder, el sòl inicial de l'edifici presentava una lleugera inclinació en direcció nord-est que va possibilitar la conservació de restes de nivells *in situ* a la part anterior nord. En aquesta campanya s'utilitzà el mètode d'excavació Laplace, que consisteix a baixar per talles hipotètiques de 10 centímetres de profunditat. A cada talla, qualsevol tipus de troballa és coordinada i situada en planta, seguint una pauta de signes purament convencionals.

Resultats de la intervenció

En la zona on encara es conservaven nivells *in situ* (part anterior nord), aquests tenien una profunditat inicial d'entre 39 i 41 centímetres i seguien el pendent del sòl natural. Tots ells presentaven unes característiques similars (terra molt argilo-

2. Cal recordar que l'únic capitell conservat *in situ* es datava en el moment de dur a terme aquesta excavació de finals del segle I dC o inicis del segle II dC. Actualment, aquesta cronologia no és tan clara.

3. Aquest nucli urbà tradicionalment s'identifica amb la ciutat d'Ausa, citada per Ptolomeu en el segle II dC, ciutat que en l'epigrafia apareix sota la forma d'*Auso*.

4. El Museu Episcopal de Vic (MEV) conserva un variat conjunt de materials procedents de l'esmentat rebaix de finals del segle XIX format per ceràmiques itàliques, gèl·liques i, en menor proporció, hispàniques i clares; també hi ha lluernes i parets fines.

sa, plàstica i humida amb taques de carbons i cendres que en algunes zones eren especialment denses), excepte per una franja de terra argilosa, compacta, de color groguenc clar i amb molt poc material arqueològic. El material ceràmic⁵ procedent d'aquesta zona era molt homogeni, amb molt poca variació notable ni quant a la quantitat ni quant a la tipologia, cosa que proporcionà uns marges cronològics molt concrets. A més, la distribució i la classe de les troballes no sembla pas ser indicativa de cap funció concreta del lloc, si no és la de restes d'una zona d'habitatció. La ceràmica *terra sigillata* està exclusivament representada pel tipus itàlic, amb una absència total del tipus gàl·lic posterior, i només va aparèixer una única mostra del tipus itàlic de vernís negre (Campaniana B). Les ceràmiques de parets fines trobades eren majoritàriament sense vernís i les que estaven envernissades també pertanyien a tipus contemporanis de les *terra sigillata* itàliques. Pel que fa a la ceràmica ibèrica, destaca la troballa de ceràmica grisa, entre la qual cal assenyalar un fragment de pàtera que sembla imitar un plat de *sigillata* itàlica, i la ceràmica oxidada (taronja-marró pà·lid), de pasta ben depurada i amb formes corresponents a recipients tipus *kalathos*, olles de vora girada cap a fora, bols i lluernes. Altres elements documentats van ser abundants fragments de grans recipients (àmfores, *dolia*), ceràmica indeterminada (alguna d'ella amb una engalba de color groguenc molt particular), material constructiu (maons i *imbrex*) i restes d'animals, principalment porc.

El tipus de ceràmica documentat, juntament amb l'absència de ceràmica més antiga de vernís negre així com de la ceràmica posterior (*terra sigillata* sudgàl·lica) van permetre datar aquest nivell entre els anys 20 aC i 20 dC. La resta de materials, en especial les lluernes, la ceràmica de parets fines, la grisa i la de pasta taronja-marró de tradició indígena-ibèrica, confirmen aquesta cronologia. Per altra banda, aquest nivell era clarament anterior a la construcció del temple i, per tant, constitueix un clar testimoni de la primera ocupació que en aquest període s'establí en la petita elevació on, a finals del segle I o inicis del II dC, s'hi construiria l'edifici sagrat.

Per altra banda, aquesta intervenció també va permetre comprovar l'existència d'una canalització d'aigua feta amb totxos i ciment, reforçada en els costats per palets de riu, fragments de teula, totxos i ceràmica. Aquesta canalització, excavada en un tapàs compacte, de color groguenc, homogeni i argilós, estava coberta per un reompliment de pedres, sorra i ceràmica vidriada, porcellana *pithman*, fragments de totxo i de teula d'un tipus semblant al que s'utilitzà per cobrir el temple en ser restaurat, a finals del segle XIX. Aquesta canalització començava just en la paret lateral i acabava en el pou-cisterna, on desembocava per mitjà d'una obertura visible des de l'interior del brocal. La seva funció era la de captar l'aigua de la pluja recollida des de la teulada i que, per mitjà d'una canal vertical⁶ col·locada arran de la paret, es dirigia cap al pou-cisterna, ubicat al mig del pòdium.⁷ Es van trobar tres nivells sobreposats seguint la forma circular del brocal del pou-cisterna: el primer era de grans còdols de riu combinats amb lloses de gres i mar-

5. Cal tenir en compte que els fragments de terrissa eren normalment d'una mida molt petita, fet que dificultà la comprensió de moltes de les formes.

6. Malauradament, aquesta canal no s'ha conservat.

7. Cal recordar que el pòdium fou durant molts segles un pati descobert.

ga grisa, col·locades força regularment i lligades amb la mateixa argamassa de color rosat de la coberta del pou-cisterna; el segon nivell era constituït per lloses de grans dimensions, dipositades sense seguir cap ordre; i el tercer nivell, just per damunt del terreny natural, era un altre cop de pedres. Tot això, devia servir per reforçar el brocal i el nivell superior, l'únic arranjat per ser vist i trepitjat, també devia donar un cert relleu al conjunt a la vegada que evitava el fangueig al voltant de la cisterna. La barreja de materials de diverses èpoques, des d'ibèrica i romana fins a ceràmiques vidrades i vidre modern, va confirmar que en cap cas aquesta cisterna corresponia a l'edifici d'època antiga. A més a més, la continuïtat que s'observava entre l'esmentada coberta i el reompliment de pedres dipositat dins de la gran fossa circular excavada en el tapàs confirmava que formaven part d'un mateix moment constructiu.